Кузьменко О. В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінальної юстиції
Державного податкового університету
м. Ірпінь, Україна

Омельчук Л. В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінальної юстиції
Державного податкового університету
м. Ірпінь, Україна

СПОСІБ ВЧИНЕННЯ ТА ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ – ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КІБЕРЗЛОЧИНІВ

Конвенція про кіберзлочинність виділяє таки види правопорушень:

1) проти конфіденційності, цілісності та доступності комп'ютерних даних і систем (незаконний доступ, нелегальне перехоплення, втручання в дані чи систему та зловживання пристроями);

2) пов'язані з комп'ютерами (підробка та шахрайство);

3) пов'язані зі змістом (наприклад, з дитячою порнографією);

4) пов'язані з порушенням авторських та суміжних прав [1].

На нашу думку, до основних елементів криміналістичної характеристики кіберзлочинів слід віднести: спосіб вчинення кримінального правопорушення, особу злочинця, особу потерпілого та сліди кримінального правопорушення.

Деякі науковці вважають, що можна виділити таки групи неправомірного доступу до комп'ютерної інформації:

– способи безпосереднього доступу (наприклад, проникнення до приміщення, де розташовується комп'ютер);

– способи віддаленого доступу (наприклад, підключення до телекомунікаційного обладнання, комп'ютерної системи чи мережі або ж безпосереднє та електромагнітне перехоплення інформації);

– комплексні способи (наприклад, модифікація комп'ютерної програми або доступ до баз даних і файлів шляхом знаходження слабких місць у системах захисту) [2, с. 90-91].

На нашу думку, відповідно до Розділу XVI КК України до способів вчинення кіберзлочинів можна віднести:

1) несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-

комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж (ст. 361 КК України);

2) створення з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту, а також розповсюдження або збут шкідливих програмних чи технічних засобів, призначених для несанкціонованого втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж (ст. 361^1 КК України);

3) несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації, створеної та захищеної відповідно до чинного законодавства (ст. 361^2 КК України);

4) несанкціоновані зміна, знищення або блокування інформації, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах чи комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї (ч. 1 ст. 362 КК України);

5) несанкціоновані перехоплення або копіювання інформації, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, якщо це призвело до її витоку, вчинені особою, яка має право доступу до такої інформації (ч. 2 ст. 362 КК України);

6) порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється (ст. 363 КК України);

7) умисне масове розповсюдження повідомлень електрозв'язку, здійснене без попередньої згоди адресатів, що призвело до порушення або припинення роботи електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку (ст. 363^1 КК України).

В наукових дослідженнях науковців існує багато різних класифікацій комп'ютерних злочинців. Наприклад:

1. За психологією мети та сферою злочинної діяльності: хакери, крекери, фріки, колекціонери [3, с. 188].

2. Залежно від характеру посягання на комп'ютерну інформацію: 1) особи, які вчинюють так звані операційні злочини (оператори, які забезпечують роботу комп'ютерів, периферійних пристроїв тощо); 2) особи, які при вчиненні комп'ютерного злочину використовують програмне забезпечення (системні комп'ютерні програмісти; прикладні комп'ютерні програмісти; фахівці із захисту інформації; розробники

відповідних систем); 3) особи, які обслуговують апаратну частину (інженери-системники, інженери-електронники. інженери-зв'язківці); 4) особи, які займаються організаційною роботою щодо інформаційних систем (безпосередньо керівники підприємств, в яких є комп'ютери, їх мережі; адміністратори комп'ютерних мереж; працівники обчислювальних центрів, служб інформаційного забезпечення установ; адміністратори баз даних).

3. Залежно від віку: 1) від 14 до 20 років; 2) від 21 до 45 років [4, с. 161].

На нашу ж думку, кіберзлочинця мають характеризувати у сукупності як загальні (вік, стать, соціальний та психологічний стан тощо), так і спеціальні (професійні звички, особливий «почерк» тощо) ознаки.

Тому, до осіб, які вчиняють кіберзлочин, можна віднести:

1) порушників правил користування комп'ютерами, які займаються поширенням вірусів, несанкціонованим використанням комп'ютерів, відповідних систем та мереж тощо;

2) спеціально підготовлених осіб, які займаються комп'ютерним шпіонажем з метою отримання важливих стратегічних даних в економічній, політичній, технічній та інших сферах;

3) осіб, які страждають на відповідний вид психічних захворювань – інформаційні хвороби (комп'ютерні фобії);

4) професійних комп'ютерних злочинців, які вчиняють певні дії з корисливою метою.

Крім того, у нормах певних статей КК України міститься вказівка на спеціальний суб'єкт вчинення кіберзлочинів, а саме:

1) особа, що має право доступу до інформації, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах чи комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації (ст. 362);

2) особа, що відповідає за експлуатацію електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку (ст. 363) [5].

Список використаних джерел:

1. Конвенція про кіберзлочинність 23.11.2001 року // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text (дата звернення: 20.11.2022).

2. Хахановський В. Г. Особливості криміналістичної характеристики кіберзлочинів. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2011. № 1(1). С. 89-93.

3. Козак Н. С. Криміналістична характеристика осіб, які вчиняють комп'ютерні злочини. Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). 2013. № 2. С. 186-191.

4. Титаренко А. В. Особа кіберзлочинця як елемент криміналістичної характеристики. Журнал східноєвропейського права. 2019. № 62. С. 159-168.

5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3500 (дата звернення: 20.11.2022).

CONTENT

GREETINGS

Mgr. Pavel Polián 3

Ігор Копотун 4

Валентина Унинець-Ходаківська 5

Mgr. Pavel Polián 7

THE EXEMPTION FROM CRIMINAL LIABILITY FOR CORRUPTION CRIMES 7

Копотун І. М. 12

НАДЗВИЧАЙНІ ПОДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ У КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ УСТАНОВАХ 12

Вереша Р. В. 16

СУЧАСНИЙ ФУНКЦІОНАЛ СОЦІОЛОГІЇ ПРАВА 16

Дідківська Г. В. 19

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАПОБІГАННІ ЗЛОЧИННОСТІ 19

Антонюк А. Б. 22

Сіренко О. В. 22

ПІДСТАВИ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 22

Кузьменко О. В. 26

Омельчук Л. В. 26

СПОСІБ ВЧИНЕННЯ ТА ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ – ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КІБЕРЗЛОЧИНІВ 26

Лугіна Н. А. 30

Лугін С. В. 30

ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЛІДКІВ ДІЯЛЬНОСТІ «ГРУП СМЕРТІ» В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЖЕРТВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ 30

Рудик М. М. 33

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ 33

Фесенко М. В. 36

Akademie HUSPOL

MODERN WAYS TO SOLVE THE LATEST SCIENCE PROBLEMS

COLLECTION OF ABSTRACTS

International scientific-practical conference
(Kunovice, Czech Republic, November 27-28, 2022)

СУЧАСНІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ НОВІТНІХ ПРОБЛЕМ НАУКИ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

Міжнародна науково-практична конференція
(Куновіце, Чеська Республіка, 27-28 листопада 2022 року)

Akademie HUSPOL

Kunovice, 2022